

Nieuwsbrief Leren

- 82 -

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen dan ook in geen enkel opzicht toegeschreven worden aan welbepaalde organisaties of onderwijsnetten en/of onderwijskoepels. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

Voorwoord

Jullie hebben de vorige nieuwsbrief enorm goed onthaald. Dat blijkt uit de meer dan 500 positieve reacties die ik kreeg. En uit de tientallen nieuwe abonnees die zich de afgelopen maand aanmeldden. De eerlijkheid gebiedt me om te zeggen dat er ook 1 (één) negatieve reactie was. Nu ja, reactie... Net zoals na het verschijnen van mijn nieuwsbrief over de Vlaamse stand van zaken met betrekking tot de nieuwe AVI-procedure, vond iemand uit dezelfde onderwijskoepel het nodig om me te kapittelen. *Of het de bedoeling was om de onderwijskoepels in een slecht daglicht te stellen.* Het ging hierbij voornamelijk om de volgende passage:

Het werken met net deze twee resonantiegroepen kon alleen maar leiden tot een polarisatie. De koepels en vakbonden reageerden vanuit de belangen van de leerkracht (codewoorden planlast en hervorming van het buitengewoon onderwijs), het Vlaams Ouderplatform vanuit de belangen van het kind met leer- en ontwikkelingsproblemen (codewoorden integratie en inclusie). Hoe kun je onderzoeken of er een draagvlak is als je deze twee groepen niet hebt samengebracht om te komen tot een gemeenschappelijk standpunt. Het enige dat je hiermee bereikt, is dat er persmededelingen verschijnen waarbij de ene partij de andere de schuld geeft voor het mislukken en zijn eigen aandeel daarin verdoezelt.

In haar reactie liet deze persoon duidelijk uitschijnen dat het niet de schuld was van de onderwijskoepels, maar wel van de vakbonden dat de standpuntennota van de resonantiegroep zo negatief was. Voor mij komt het over dat deze persoon zich distantieert van de standpuntennota die ze zelf heeft helpen schrijven. Dit is triest. Ik heb hierbij de volgende bedenkingen:

- De persoon in kwestie moet dringend een cursus begrijpend lezen volgen. De tekst in de nieuwsbrief was een objectieve analyse van het debat over de standpuntennota's en de resultaten hiervan. Een analyse waarop iedereen die met onderwijs bezig is, recht heeft. Het feit dat verschillende mensen uit de twee resonantiegroepen me feliciteerden met mijn analyse, bewijst dat ik het niet zo mis had. Blijkbaar heb ik bij die ene persoon een zeer gevoelige maar juiste snaar geraakt...
- Men heeft zich niet de moeite genomen om mensen naar die resonantiegroep af te vaardigen die moreel én inhoudelijk sterk genoeg waren om aan die 'stoute' vakbonden – want je kunt uit de reactie die ik kreeg alleen maar besluiten dat zij de schuldigen voor het mislukken van het leerzorgkader zijn – afdoende weerwerk te bieden. Het zich distantiëren van de gemeenschappelijke standpuntennota krijgt hier de vorm van goedkoop natrappen. Neen, het had van moed en inzicht getuigd om, van zodra het de verkeerde richting uitging, openlijk uit deze resonantiegroep te stappen en daar de minister en de publieke opinie van in kennis te stellen. Ik weiger immers te geloven dat men dit niet zag aankomen.

Ook het feit dat dit 'kapittelbericht' in CC gestuurd werd naar de andere onderwijskoepels, waarbij er één (bewust?) vergeten werd, is bedroevend. De aangesproken personen waren gelukkig zo verstandig aan dit bericht geen gevolg te geven...

Hoe dan ook, ik blijf jullie op de hoogte houden van alle verdere 'kapittel'- berichten die ik naar aanleiding van de vorige of deze nieuwsbrief nog zou krijgen. Ik verdraag veel, maar wie mijn integriteit in twijfel trekt, gaat te ver. Niet ik stel deze persoon en haar onderwijskoepel in een slecht daglicht. Dat doet ze met dergelijke reacties zelf wel.

Laat het jullie er niet van weerhouden om verder zorg op maat te geven aan alle leerlingen met speciale noden. Want wie de dringende beleidsmaatregelen van de minister aandachtig gelezen heeft, weet dat er ook op dat vlak storm te verwachten is. Het lijkt me aangewezen dat alle scholen zich in versneld tempo verder professionaliseren in het aanleveren van zorg op maat met schoolinterne personen en middelen. Meer daarover waarschijnlijk in één van de volgende nieuwsbrieven.

Lieven

[2011-11-06]

De nieuwe AVI-procedure en begrijpend lezen: of hoe je met halve waarheden scholen op een verkeerd been kunt zetten en hen de altijd te kleine werkingstoelagen afhandig kunt maken!

AVI-niveaus wijzigen of wijzigen niet?

Heb je ook geruchten gehoord over een wijziging van de AVI-niveaus?

Dit is de correcte stand van zaken: in Vlaanderen nam nog geen enkele officiële instantie hierover een beslissing. De klassieke avi-indeling blijft functioneel en mag je dus gerust verder blijven gebruiken.

Vanwaar dan die hardnekkige geruchten?

Simpel: in Nederland veranderen de AVI-niveaus wel. En sommige uitgeverijen verspreiden nu eenmaal Nederlandse uitgaven op de Vlaamse onderwijsmarkt. Maar laat je niet vangen: jij moet je niet aanpassen aan de Nederlandse AVI-normering!

Het was me uit verschillende hoeken gesignaleerd, ik las het op de website van een bepaalde Vlaamse uitgeverij en ik kreeg op de boekenbeurs een folder in handen waarop je het bericht, dat hiernaast staat afgebeeld, kon lezen. Zonder onwaarheden te verkondigen, proberen sommige mensen de Vlaamse scholen op een verkeerd been te zetten en hen te doen investeren in AVI¹⁹⁹⁴-producten. Het is duidelijk dat hier de deontologie van het stockbeheer de hoofdtoon voert. Of hoe je door halve waarheden te verkondigen toch aan desinformatie kunt doen. Voor mij een reden om hierop te reageren.

Het is eerst en vooral geen gerucht, maar een feit dat de AVI-niveaus zijn veranderd. De AVI¹⁹⁹⁴-onderzoeksmaterialen kun je nergens meer krijgen: noch in Nederland, noch in Vlaanderen. Het is eveneens een feit dat er in de meeste schoolbibliotheken nog heel veel boekjes zijn die volgens de AVI¹⁹⁹⁴-niveaus zijn genormeerd. Om hieraan tegemoet te komen stelde C&to de omzettingstabellen ter beschikking.

De correcte stand van zaken is dat er in Vlaanderen geen officiële instanties zijn die over het al dan niet invoeren van de nieuwe AVI-procedure zullen beslissen. Het is eveneens de correcte stand van zaken dat de verschillende onderwijskoepels, ook deze die aanvankelijk tegen de nieuwe AVI-procedure waren, nu de scholen aanraden om deze nieuwe procedure geleidelijk aan op school in te voeren en de AVI¹⁹⁹⁴-niveaus een stille dood te laten sterven. Je zult dan ook op de officiële koepelwebsites geen, ik herhaal: geen, standpuntennota's meer vinden die de scholen afraden naar deze nieuwe procedure over te stappen.

De AVI¹⁹⁹⁴-indeling blijft inderdaad nog functioneel. Net zoals je met een tweedehandse wagen nog kunt rijden, kun je ze als school blijven gebruiken. Maar net zoals een tweedehandse wagen met een nieuwe laklaag geen nieuw model wordt, wordt de AVI¹⁹⁹⁴-indeling door boekjes met een nieuwe lay-out te maken geen nieuwe procedure. De normerosie van de AVI¹⁹⁹⁴-niveaus blijft bestaan. Dit betekent dat de oude

niveaus psychometrisch gezien een geflatteerd (lees: te goed) beeld geven van de leesvaardigheid van de leerlingen.

Zeg ik nu dat je geen boekjes meer mag aankopen die enkel voor de AVI¹⁹⁹⁴-niveaus genormeerd zijn? Neen. Zeker als je een relatief nieuwe taalmethode hebt aangekocht die voorziet in leesboekjes die genormeerd zijn volgens het oude systeem, heb ik er alle begrip voor dat je een eventueel tekort aan materialen zou aanvullen. Maar daar zou ik het bij houden. Ik zou er voorlopig niet in investeren als vernieuwing van het bestaande boekenbestand uit de schoolbibliotheek. Waarom? Omdat het vooronderzoek naar een eventuele Vlaamse normering van de nieuwe AVI-procedure in een eindfase zit. Als binnenkort hieruit zou blijken dat er geen Vlaamse normering nodig is, valt meteen het laatste bezwaar om voluit voor de nieuwe AVI-procedure te gaan, weg. Is er wel een Vlaamse normering noodzakelijk, dan vervalt dit bezwaar iets later. Intussen kan ik alleen maar objectief vast stellen dat meer en meer scholen overstappen naar de nieuwe AVI-procedure.

Tot slot nog een opmerking over de uitspraak uit dit bericht dat de AVI-niveaus enkel in Nederland zouden veranderen (want dat wordt er wel degelijk gesuggereerd). De oude AVI-procedure heeft officieel opgehouden te bestaan. De oude materialen zijn niet meer verkrijgbaar. Daarnaast kunnen uitgevers niet langer zelf het AVI-niveau van hun boekjes berekenen. Zij moeten, tegen betaling, het niveau van elk van hun boekjes door het C&to laten berekenen.

Voorlopig kan ik enkel maar op objectieve gronden adviseren om als school niet meer te investeren in leesboekjes die enkel volgens de AVI¹⁹⁹⁴-niveaus zijn genormeerd, tenzij je een tekort bij een bepaalde methode wilt of moet aanvullen. Je kunt indien nodig via de omzettingstabellen altijd het nieuwe AVI-niveau van deze boekjes inschatten, maar dat is altijd minder nauwkeurig dan een juist berekend AVI-niveau.

Van vaste homogene naar flexibele heterogene leesgroepjes

Veel Vlaamse scholen doen aan niveaulezen. Dit gebeurt in homogene groepen: leerlingen met eenzelfde leesniveau worden in eenzelfde groep ondergebracht. Nochtans blijkt dit voor de zwakke lezers weinig of niets op te lossen. Integendeel, wetenschappelijk onderzoek heeft al in de jaren negentig van de vorige eeuw aangetoond dat de zwakke leerlingen in homogene niveaugroepen lager presteren dan in heterogene groepen. Sommige onderzoekers gaan zelfs zover om te spreken over een Mattheuseffect, waarbij de zwakke lezers zwakker en de sterke lezers sterker worden. Zelfs waar de gemiddelde prestaties bij homogene groepen hoger liggen dan bij heterogene groepen, komt dit doordat de sterkere leerlingen compenseren voor de achteruitgang van de leerlingen in de zwakkere niveaugroepen. Hiervoor zijn verschillende redenen. Deze worden mooi opgesomd door de Nederlandse leesspecialiste Thoni Houtveen in haar openbare les *Leren lezen is te leren* uit haar lectoraat *Leerproblemen, in het bijzonder de preventie van leesproblemen*¹. Zij somt hiervoor een zestal oorzaken op:

- het vormen van permanente niveaugroepen werkt een scheiding tussen groepen leerlingen in de hand en daarmee de stigmatisering van zwakke leerlingen. Dit doet het zelfvertrouwen van zwakke leerlingen geen goed;
- eenmaal ingerichte homogene groepen hebben de neiging om te blijven voortbestaan en er zijn te weinig mobiliteitsmogelijkheden voor de leerlingen;
- door het werken met vaste homogene niveaugroepen is er minder contact mogelijk tussen de leerkracht en de leerlingen en is er minder tijd voor begeleiding tijdens het groepswerk. Als alle zwakke leerlingen bij elkaar gezet worden, krijgen ze minder instructie dan wanneer zwakke leerlingen verspreid in heterogene groepen voorkomen.
- vaste homogene niveaugroepen met zwakke leerlingen vormen geen stimulerende leeromgeving omwille van de volgende redenen:
 - er worden lagere doelen gesteld;
 - er ontbreekt druk;
 - er ontbreekt stimulans van goede leerlingen;
 - er zijn geen goede voorbeelden;
 - juist bij zwakke niveaugroepen hebben leerkrachten lagere verwachtingen over de vooruitgang en de mogelijkheden van de leerlingen;
- voor de zwakste niveaugroepen worden zelden de beste leerkrachten ingezet;
- bij leerlingen in lage niveaugroepen speelt doorgaans een diversiteit aan oorzaken voor het lage niveau, zoals daar zijn:
 - verschillen in tempo;
 - verschillen in decodeervaardigheid en andere leesstrategieën;
 - concentratie;
 - faalangst.

Heterogene groepen hebben over het algemeen minder nadelige effecten voor zwakke leerlingen dan homogene groepen omdat heterogene groepen door de leerkracht en de leerlingen niet als langzaam en slecht worden gezien. De relaties tussen zwakke en goede leerlingen in heterogene groepen zijn beter dan tussen zwakke en goede leerlingen in verschillende homogene groepen. In deze heterogene groepen gelden voor zowel de zwakke als goede leerlingen gezamenlijke leerdoelen, gezamenlijke instructie en gezamenlijke verwachtingen. De onderzoeksliteratuur stelt dan ook het gebruik van flexibele heterogene groeperingsvormen voor als oplossing voor dit probleem.

¹ Deze openbare les is te vinden op http://www.onderzoek.hu.nl/~media/sharepoint/Lectoraat%20Leerproblemen%20in%20het%20bijzonder%20Leesproblemen/2007/FE_0711_Leren_lezen_is_te_leren_Thoni_Houtveen.ashx, blz. 13-15.

De komst van de nieuwe AVI-procedure is de gelegenheid bij uitstek om met de homogene niveaugroepen te stoppen en over te schakelen naar heterogene niveaugroepen. Hierbij lijkt het me wenselijk de verschillen tussen de leerlingen niet extreem groot te maken. Voor de zwakke lezers moet het leesniveau van de sterkere lezers immers bereikbaar zijn. Is dit niet zo, dan ervaren ze het gestelde doel als onhaalbaar. De sterkere lezers echter mogen niet ontmoedigd worden doordat ze het gevoel krijgen tegengehouden te worden. Het flexibel samenstellen van niveaugroepen kan aan dit laatste zeker tegemoet komen: op die manier is een zwakke lezer niet altijd de zwakste en de sterke lezer niet altijd de sterkste van zijn groep. In termen van de nieuwe AVI-procedure lijkt het me wenselijk groepen samen te stellen waarin leerlingen van een viertal elkaar opvolgende leesniveaus samengebracht worden. De groepssamenstelling kan er dan bijvoorbeeld zo uit zien:

Groep 1	M3	E3	M4	E4						
Groep 2		E3	M4	E4	M5					
Groep 3			M4	E4	M5	E5				
Groep 4				E4	M5	E5	M6			
Groep 5						E5	M6	E6	M7	
Groep 6							M6	E6	M7	E7

Hierbij is het geen probleem dat groepen elkaar overlappen. Integendeel. Deze overlapping kan er voor zorgen dat de leesgroepjes niet te groot worden en er dus voor elk kind meer effectieve leestijd overblijft. Aan een dergelijke flexibele indeling zijn er nog enkele bijkomende voordelen verbonden:

- binnen deze indeling is een sterke lezer niet altijd de sterkste: men kan ervoor zorgen dat hij nu eens de 'sterkste' lezer is waaraan de andere groepsleden zich optrekken, en dan weer de 'zwakste' lezer die zich richt naar en optrekt aan het leesniveau van de 'sterkste' lezer uit de groep;
- het werken met flexibele heterogene groepen kan aangewend worden om aan het leesplezier en de leesmotivatie van de leerlingen te werken, door het 'lezen om te lezen' te vervangen door het 'lezen om te weten'. Aangezien een leesniveau in verschillende groepjes voorkomt (zie schema hierboven) kan men leerlingen laten kiezen voor een groepje dat gaat lezen over een bepaald thema.

Samengevat: door te werken met flexibele thematische en heterogene groepjes slaat men verschillende vliegen in één klap. Men werkt namelijk tegelijk aan:

- de leestechiek;
- het leesplezier;
- de leesmotivatie;
- het gevoel van zelfwaarde bij de leerling;
- het zelfvertrouwen van de leerling.

Ik ben mij er van bewust dat het werken met flexibele, thematische en heterogene groepen heel wat meer eisen stelt aan de schoolorganisatie dan het werken met de klassieke homogene niveaugroepen. Toch liggen er hierin volgens mij heel wat kansen om ons leesonderricht veel uitdagender en effectiever te maken voor de leerlingen.

Je moet iedere dag tien minuten met jouw kind lezen...

Je moet iedere dag tien minuten met jouw kind lezen! Dit is een zinnetje dat wellicht tienduizend ouders uit de mond van de leerkracht van hun kind hebben gehoord. Maar weten ze dan ook wat de leerkracht daarmee bedoelt? Maar al te vaak niet. Dat *tien minuten lezen* heeft maar zin en kan maar effectief zijn als de ouders te horen krijgen van de leerkracht hoe ze dat moeten organiseren, waar ze dan specifiek moeten op letten, hoe ze het kind moeten helpen, verbeteren en dergelijke meer.

Daarom deze oproep: leerkrachten die een voorbeeld hebben van goede praktijk dienaangaande en die dat ter beschikking willen stellen van hun collegae, mogen dit naar mij doorsturen op nieuwsbrief.leren@gmail.com. Ik maak dan graag een plaatsje vrij op de *Sticordibank* (<http://sticordibank.wikispaces.com>) waar deze voorbeelden dan kunnen geraadpleegd worden. Dit mogen zelfs handgeschreven voorbeelden zijn: ik zet ze dan wel om naar een uniforme opmaak, net zoals ik deed bij de andere inzendingen. Doen!